

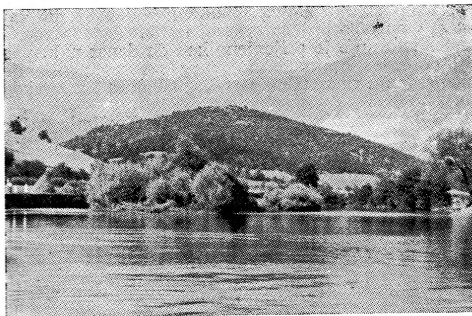
Ing. ĐORĐE KOSORIĆ, Sarajevo

Masovni pomor mekousne pastrmke u ramskoj vodenoj akumulaciji

Izgradnjom velike betonske brane na području donjeg toka rijeke Rame, ovaj vodotok je zaustavljen, pa je tako stvoreno veliko akumulaciono jezero. Konfiguracija terena koji je potopljen vodom uslovia je velike dubine, koje obuhvataju najveći dio ove vodene akumulacije. Na taj način došlo je do potpuno izmjenjenih uslova života riba, koje su se iz ambijenta visoko protočnih i brzih tekućih voda našle u mirnoj, stajacoj jezerskoj vodi. Ovako nagla izmjena uslova sredine uzrokovala je negativne poremećaje u ribljem naselju, koje se poslije formiranja jezera našlo u takvoj sredini.

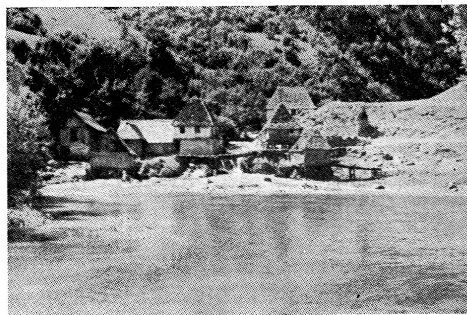
U radu »Prvi podaci o ribarstvu i njegovom iskorišćavanju u budućoj Ramskoj vodenoj akumulaciji« (»Ribarski list« br. 1, Sarajevo, 1965.) obrađivao sam ovaj problem. Na osnovu dugogodišnjih ispitivanja biologije salmonida jadranskog sliva u Bosni i Hercegovini, a posebno neretvanske mekousne (*Salmothymus obtusirostris oxyrhynchus* Steind.), još u to vrijeme kategorički sam tvrdio da se postojeće naselje mekousne pastrmke neće održati u novonastalim uslovima jezera. Međutim, u to vrijeme, prilikom raspravljavanja mojih zaključaka i prijedloga vezanih sa ovim problemom, mnogi su izrazili sumnju u ispravnost mojih postavki. To je na prvom mjestu našlo odraza kod investitora, koji je po postojećim propisima bio dužan da obešteti fond riba zatečen u Rami poslije zatvaranja njenog prirodnog toka. Razlog što ni do danas nisu plaćene adekvatne štete koje je pretrpilo ribarstvo nekadašnje rijeke Rame, tražen je u motivaciji, da su moji navodi samo teoretska razmatranja koja ne mogu i ne moraju imati praktičnog značaja.

Sve rasprave i diskusije o tome da li će se fond salmonida, a na prvom mjestu neretvanska mekousna

Slika 1. Pogled na rijeku Ramu

SPORTSKI RIBOLOV I TURIZAM

Slika 2. Motiv sa Rame (Buk)

iz Rame održati u jezerskim uslovima, definitivno su završene 22. maja 1966. godine, kada je došlo do prvog uginuća ribe na području jezera. U toku narednih nekoliko dana pomor mekousne pastrmke dobio je ogromne razmjere. Naime, 25. maja masovno uginuće mekousne pastrmke dostiglo je svoju kulminaciju. Toga dana, nepregledne mase mrtve ribe mogle su se vidjeti na cijeloj površini jezera, a naročito u njegovom priobalnom dijelu. Pribrežno stanovništvo sakupljalo je velike količine mrtve, svježe pastrmke, odnoseći kućama neprocjenjive vrijednosti ribljeg mesa. Sve životinje koje se hrane ribom, ili su vezane za jezero svojim načinom života, privučene lakim plijenom, masovno su opsjedale jezero priređujući tako neviđene gozbe, raznoseći ribu i u udaljenija područja. Mase riba izbačenih na obalu nalazile su se u stanju raspadanja. Ova zaista tužna slika jezera danima je uzbuđivala stanovnike ovoga kraja, i tek tada je postalo svima jasno kakva je bogatstva krila do nedavno poznata rijeka Rama.

Zvanična komisija koju je obrazovala Skupština opštine Prozor, u kojoj su, pored predstavnika Udruženja ribolovaca i opštinskih službi iz Prozora, učestvovali i predstavnici Saveza sportskih ribolovaca SRBiH i Biološkog instituta Univerziteta u Sarajevu, obišla je 27. maja područje jezera i izvršila uvid cjelokupne situacije, pa na osnovu toga sačinila zvanični zapisnik o uzrocima i posljedicama masovnog pomora ribe. Nažalost, uslijed tehničkih nemogućnosti, nije se moglo doći do detaljnijih procjena o količini nastradale ribe.

Iako su u citiranom radu objašnjeni uzroci ovog masovnog pomora ribe, smatram da je na ovom mjestu potrebno ponovno nešto reći u prilog ranijim razmatranjima. Iz dosada obavljenih detaljnih istraživanja biologije neretvanske mekousne, poznato nam je da ova vrsta obavezno i isključivo naseljava visoko protočne vodene tokove, koji su snabdjeveni optimalnim koncentracijama kiseonika rastvorenog u vodi. Eksperimentima provedenim ranijih godina konstatovali smo i to, da mekousna ne može da podnese

pritiske velikih dubina u vodi, iz čega proizlazi činjenica da ova vrsta nije dubinska riba. Dakle, u uslovima vodene akumulacije u kojoj su samo nešto dublji slojevi vode hladniji a prema tome i bogatiji kiseonikom, mekousna nije mogla da opstane, pa je, prirodno, svoja staništa našla u litoralnom pojasu jezera. Pa i u ovim priobalnim dijelovima akumulacije, gdje je, s jedne strane dolazilo do većeg zagrijavanja vode, a time i do velikog pada koncentracija kiseonika, i s druge strane do raspadanja biljne organske materije koja truleći oduzima vodi velike količine kiseonika (oksidacioni procesi), uslovi za život i opstanak mekousne svedeni su na nivo ispod životnog minimuma, pa je radi toga i došlo do ovako katastrofalnog uginuća ove vrste. Naši laboratorijski nalazi, koji su bili upućeni na sekciju svježe uginule ribe, pokazali su da je uginuće nastalo kao posljedica gušenja u nedostatku kiseonika, što je jasno konstatovano sekcijom respiratornih organa. I ovaj podatak dokazao je da su naše ranije tvrdnje bile ispravne, iz čega proizlazi činjenica da je sa većom ozbiljnošću trebalo respektovati naučne rezultate, a u vezi sa tim i naše konstatacije.

Obaveza investitora za obeštećenje dijela rijeke Rame koji je pokriven jezerom još uvijek ostaje otvorena, ali se nadamo da će se u skoro vrijeme obezbijediti odgovarajuća finansijska sredstva za zasnivanje novog ribljeg naselja vodene akumulacije odgovarajućim vrstama riba koje su svojom biologijom predodređene za život u uslovima jezera.